

Секція: Економіка довкілля

ОГОРОДНИК М.М.

*К.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Національний лісотехнічний університет України*

НОВАК У.П.

*К.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Національний лісотехнічний університет України*

м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Природоохоронна діяльність, як одна з складових сталого розвитку, стає дедалі більш економічно виправданою, даючи змогу підприємствам використовувати пов'язані з нею різноманітні вигоди [1]. Підвищення ефективності діяльності підприємств з погляду екологічної безпеки можливо забезпечити шляхом запровадження екологічного аудиту.

Вітчизняні підприємства, які мають вихід на міжнародні ринки, змушені здійснювати екологічний аудит і отримувати відповідний сертифікат з екологічної безпеки виробництва і продукції. Тобто, якщо діяльність підприємства відповідає вимогам EMAS і міжнародним стандартам ISO 14000, то його продукція є конкурентноспроможною на світовому ринку. Отже, постає питання про нагальну потребу удосконалення організаційно-економічного механізму реалізації екологічного аудиту в Україні.

Організаційно-економічний механізм реалізації екологічного аудиту, на наш погляд, – це комплекс заходів, які створюють передумови і стимули для реалізації екологічного аудиту відповідно до цілей і завдань сталого розвитку. Визначаючи сутність і методичні принципи його формування, необхідно враховувати особливості, які вирізняють розвиток екологічного

аудиту у загальних закономірностях вітчизняної економіки, обумовлені високим антропогенним навантаженням на навколишнє природне середовище, неузгодженістю вітчизняного природоохоронного законодавства з міжнародним, недостатню поінформованість керівників підприємств та громадян України загалом про стан навколишнього природного середовища та необхідності застосування інструментів його захисту, недостатню популяризацію стандартів серії ISO 14000.

Організаційно-економічний механізм реалізації екологічного аудиту ґрунтується на поєднанні чотирьох складових, які є взаємопов'язаними і взаємозалежними:

- 1) законодавчо-нормативне забезпечення;
- 2) інституційне забезпечення;
- 3) інструменти стимулювання екологічного аудиту;
- 4) громадське регулювання.

До законодавчо-нормативного забезпечення відносимо:

- гармонізацію вітчизняного законодавства з міжнародним;
- виконання міжнародних конвенцій та угод щодо охорони навколишнього природного середовища;
- стимулювання механізмів впровадження стандартів ISO 14000 з використанням національних процедур екологічного аудиту;
- спрощення реєстраційних та сертифікаційних процедур.

Інституційне забезпечення включає:

- розвиток законодавчо-нормативних ініціатив шляхом впровадження відповідних механізмів;
- формування мережі підприємницьких структур у сфері екоаудиту;
- поширення пропаганди передового досвіду екологічного аудиту;
- створення інформаційних банків даних з питань екологічного аудиту;

- упровадження навчальних програм з екоаудиту з метою поширення цих процедур на рівні галузі;
- активізацію підготовки фахівців згідно з міжнародними вимогами;
- розвиток НДР.

Інструментами стимулювання екоаудиту, на нашу думку, є:

- удосконалення системи надання довго- та короткотермінових кредитів на пільгових умовах;
- пільгове оподаткування з метою стимулювання процедури екологічного аудиту;
- активізація процесу індексації ставок зборів за забруднення навколишнього природного середовища;
- збільшення величини штрафів за порушення природоохоронного законодавства.

Громадське регулювання охоплює:

- формування громадської думки шляхом впровадження безперервної екологічної освіти та просвітницької роботи;
- участь громадськості та недержавних громадських організацій у стимулюванні впровадження систем екологічного менеджменту;
- зміна філософських цінностей життя суспільства, в основі яких лежить соціально-екологічно-економічна цілісність середовища існування.

Кожна зі складових організаційно-економічного механізму реалізації екоаудиту має свою мету. Так, основною метою законодавчо-нормативного забезпечення є реалізація політики держави у сфері екологічного аудиту шляхом розроблення законодавчо-нормативних актів, які регламентують умови і правила здійснення екоаудиту як інструменту захисту навколишнього природного середовища. Інституційне забезпечення має за мету удосконалення регулювання взаємодії державних органів різних рівнів і природокористувачів, формування організаційно-

економічного середовища відповідно до ринкових принципів. Інструменти стимулювання екоаудиту спрямовані на заохочення суб'єктів господарювання до впровадження еколого конструктивних заходів, які визначатимуться шляхом здійснення процедур екологічного аудиту. Метою громадського регулювання є захист прав суспільства на безпечне навколишнє середовище.

Особливу увагу потрібно приділяти екологічній освіті, підвищенню культури взаємин людини з природою шляхом змістовного опрацювання екологічних програм і вироблення екологічних норм поведінки. З цього приводу ми погоджуємось з думкою фахівців [2, с. 88], що завданням екологічної освіти є “допомагати формуванню поведінки, сумісної з неруйнуванням середовища існування; розширенню діапазону практичних навичок, необхідних для розроблення і виконання ефективних рішень зі збереження довкілля; забезпеченню тіснішого зв'язку між процесами освіти і реальним життям шляхом міждисциплінарного підходу”.

Одними з невідкладних заходів мають стати підтримання державою приватних ініціатив з освоєння екологічно чистих технологій, створення належних умов вільного доступу всіх суб'єктів господарювання до необхідної нової науково-технічної та економічної інформації про ресурсощадні технології та забезпечення стимулювання трансферу екологічно чистих технологій. Надзвичайно важливим є удосконалення довготермінових наукових оцінок екологізації виробництва завдяки використанню інструментів екоменеджменту та екоаудиту.

Таким чином, від збалансованої та ефективної роботи складових організаційно-економічного механізму реалізації екологічного аудиту і залежить його подальший розвиток в Україні, впровадження якого сприятиме зниженню екодеструктивного впливу виробничої діяльності суб'єктів господарювання на навколишнє середовище. Ігнорування ж сьогодні екологічних проблем, подальше відкладання їхнього

радикального вирішення на майбутнє призведе до виснаження економічних і природних ресурсів і, врешті, до втрати Україною перспектив сталого розвитку. Потрібно розуміти, що потенціал країни визначається не її сьогоденними можливостями, а здатністю до відтворення і примноження цих можливостей. Тому інвестування в якісне навколишнє середовище і відновлення природних ресурсів є прибутковими з погляду майбутніх перспектив.

Література:

1. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації: екологічні імперативи та системні суперечності: [Монографія] / [З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, В.А. Голян, А.О. Олексик]. – Луцьк: Надстир'я. – 2006. – 220 с.

2. Екологічна освіта та інформування // Громадська оцінка екологічної політики в Україні: Доповідь українських громадських екологічних організацій / Упорядн. О. Пащенко. – К., 2003. – С. 87-95